

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

תוכן

- א. ואין אומרים שמועה ואגדה בבית האבל.....1
- ב. אבל שבת ראשונה אינו יוצא מפתח ביתו.....1
- ג. שניה יוצא ואינו יושב במקומו שלישי יושב במקומו ואינו מדבר רביעית הרי הוא ככל אדם.....3
- ד. כל שלשים יום לנישואין מתה אשתו אסור לישא אשה אחרת עד שיעברו עליו שלשה רגלים ... ואם אין לו בנים ... הניחה לו בנים קטנים מותר לישא לאלתר ... לאחר שלשים יום.....5
- ה. כל שלשים יום לגיהוץ ... לא אסרו אלא כלים חדשים לבנים בלבד.....6
- ו. מי שמתו מוטל לפניו ... ופטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה.....8
- ז. ובשבת מיסב ואוכל ... וחייב בקריאת שמע ובתפילה ובתפילין ובכל מצות האמורות בתורה.....10
- ח. תשמיש המטה.....11

דף כג.

א. ואין אומרים שמועה ואגדה בבית האבל

כבר התבאר לעיל דף טו. שהאבל אסור בלימוד תורה כל שבעה¹, משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב, והאבל אסור בשמחה. וכן אסור לקרות בתורה נביאים וכתובים משנה הלכות ואגדות, איסור זה הוא אפילו ע"י הרהור².

ב. אבל שבת ראשונה אינו יוצא מפתח ביתו

¹ שו"ע ונו"ב יו"ד שפר א

² שו"ע או"ח סי' תקנ"ד ס"ג לענין תשעה באב, אף דהרהור לא כדיבור דמי שאני הבא דעיקר טעמא משום שמחה ובהרהור איכא שמחה, מ"ב שם סק"ה. ובכ"ב ע"א ע' 293 כתב בשם מהריל סימן רכ"ט שאין נפקא מינא אי לומד או מהרהר וכה פסקו גם שאר אחרונים רק האליה רבה התיר להרהר בסי' תקנ"ד.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

אבל³ אינו יוצא מפתח ביתו כל שבעה, אפילו לדבר מצוה, כגון לשמוע ברכת חופה, או ברכות המילה⁴. כדי שלא ישכח אבולתו⁵ כשילך אצל בני אדם, ובשהוא מתבודד בביתו ואין עמו רק בני ביתו ניכר ונראה כמתאבל.

אולם לצורך מצוה שחייב בה, כגון לקחת תפילין או עיצית, או למול את בנו וכדומה מותר וצריך לצאת אף תוך ג' ימים⁶.

במקום הצורך מותר לצאת בלילה לאחר שכלתה רגל מן השוק⁷, וכן אם קשה לו לישון במקום שיושבים השבעה, מותר לילך בלילה לישון בביתו⁸. כשיוצא בלילה באופן המותר אל ילך בחבורת אנשים.

אבל טוב שלא ילך יחידי כי האבל צריך שמירה⁹.

במקום צורך גדול או לצורך דבר האבד ואי אפשר לו לילך בלילה, מותר לילך אף ביום¹⁰.

מי שמת אחיו או אחותו ובא אביו, ואין ידוע לו ממיתתם, מותר¹¹ לבנו לצאת לקראתו כדי שלא יודע לו ממיתתם.

³ שו"ע ונו"כ יו"ד שצג ב

⁴ עיין ש"ך שם ג

⁵ שו"ת תרוה"ד רצ ועיין ערוך השלחן שם א "דע דלא מצינו לא בגמ' ולא בירושלמי ולא בשמחות שהאבל אסור לצאת מביתו כל שבעה והא דתניא [כ"ג א] אבל שבת ראשונה אינו יוצא מפתח ביתו זהו ענין אחר ליציאה לבהכ"נ כמו שיתבאר ובירושלמי ובשמחות פ"י מפורש להדיא כן ותדע לך שכן הוא שהרי ר' יהודה שם ס"ל דגם שבת שנייה אינו יוצא מפתח ביתו וכן בברייתא [כ"א א] ששנינו דברים שהאבל אסור בהן לא חשבה כלל היציאה מפתח ביתו וכן בטור וש"ע לעיל סי' ש"פ וברמב"ם פ"ה לא חשבו זה כלל ע"ש ובתשו' הריב"ש [סי' קנ"ח] הביא מנהג סרקוסטא שהאבל היה יוצא בכל שבעה להתפלל בבהכ"נ ... ולמדנו מכל אלה שיציאה מפתח ביתו אינו מהדברים האסורים כאבל אלא שממילא כן הוא דכיון שאסור במלאכה ובמשא ומתן ולטייל מה יעשה חוץ לביתו ועוד כדי שיתבודד בביתו ולא ישכח אבולתו כשילך אצל בני אדם ומטעם זה אסור לו לילך בחול לבהכ"נ להתפלל משום שיש שם בני אדם הרבה ולכן אם באמת יש איזה צורך לאבל לצאת לענין המותר לו בימי אבלו כגון בענין דבר האבד וכיוצא בזה יכול לצאת בלילה ולא ביום מפני תמיהת בני אדם ואם הדבר הכרח ביום כגון שהשר קרא לו לבא דווקא ביום יכול לילך רק יתעטף שלא יכירוהו בני אדם וכן אם בהכרח לו לצאת לדרך יכול לצאת רק שיראה לבלי לנעול מנעלים ואם אין באפשרי בלא מנעלים ישים אפר בתוך המנעלים.

⁶ גשר החיים פכ"א יג - ד

⁷ רמ"א שם ב

⁸ חכמ"א כלל קסה יא ועיין אנ"מ יו"ד ב קעב

⁹ כמבואר בגמ' ברכות נד:

¹⁰ פני ברוך כא ה

¹¹ פ"ת שם ז מהשבו"י ב צט ודוקא לאביו משון כבודו אבל לצורך אחיו אסורין

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

יש מתירים לאבל לילך לבית הכנסת להתפלל בעבור ולומר קדיש על אביו ואמו, כשאי אפשר לסדר מנין בביתו¹².

בכל האופנים שמוותר לו לצאת ומוכרח לצאת במנעליו צריך ליתן עפר במנעליו¹³.

בשבת מותר לצאת לבית הכנסת ובית המדרש¹⁴.

בתשעה באב יוצא לבית הכנסת בלילה וביום ער שיגמרו הקינות¹⁵, ויש אומרים שבג' ימים הראשונים ילך רק ביום ולא בלילה¹⁶.

אבל שהוא בכור, יש מי שכתב שאסור לו לילך לבית הכנסת בערב פסח כדי לשמוע הסיום שלא יצטרך להתענות¹⁷, ויש שמקיל אחר חצות¹⁸, או אם המסיים יבא לביתו¹⁹.

אין האבל יוצא מביתו לומר סליחות בבית הכנסת מלבד בערב ר"ה שמרבים לומר סליחות²⁰.

ג. שניה יוצא ואינו יושב במקומו שלישיית יושב במקומו

ואינו מדבר רביעית הרי הוא ככל אדם

בשבוע השני²¹ לקבורה יוצא מביתו ואינו יושב במקומו, בשבוע השלישי יושב במקומו ואינו מדבר, ואם רוצה שלא לישב במקומו בשבוע השלישי

¹² פ"ת שם ב מההמ"א בקוני מצבת משה ה אך במנ"א תרצו ה, י משמע שמתפלל יחידי. וכן בא"ר קלב ד אך עיין במשמרת שלום אות י' — לו הביא את הריטב"א בסוגייתנו שכתב וז"ל ועתה נהגו בכל הארצות שלא לצאת לביהכ"נ כל ז' ואפי' וכו', ויש להקל במנהג מפני שבזמננו ישראל מועטין ואין יכולין להתפלל עם האבל בביתו וכו', וכתב שם במ"ש דאילו היה רואה הא"ר דברי הריטב"א הנ"ל דאף דבש"ס דילן מפורש דלא יצא הוא מעיקר הדין, אבל מצד התקנה הקילו כנ"ל לא הי' מניח ד"ז בצ"ע. ובאבן יעקב סי' ג"ז הביא בשם ספר קונטרס התשובה מבעל טהרת ישראל סי' ט' דמחוייב לילך לביהכ"נ לומר קדיש על אב ואם, ואפילו לשכונה אחרת ורחוק הרבה, דמי איכא יותר דבר האבר משלא יאמר קדיש על או"א, וכ"ש בתוך ז' ימים הראשונים שמה"ד מתוח על נפש המת וצריך יותר רחמים וזכות, והקדיש הוא להגן וכו' ויש חיוב גמור על הבן להעלותו בכל מה שאפשר עיי"ש,

¹³ ט"ז שפב א

¹⁴ שו"ע ונו"כ שם ג

¹⁵ שו"ע ונו"כ או"ח תקנ"ו ובמ"ב שם כד שאפילו בתוך ג' ימים. ואף דשאר אבל אסור לצאת תוך ג' ימים אפילו לבית אבל אחר הכא כיון דכולם אבלים קיל טפי.

¹⁶ מ"ב שם ויש מחמירין באבל תוך ג' ימים והגר"ש קלוגר הכריע דבלילה שיש קינות מועטים לא ילך אבל ביום שיש הרבה קינות וצער לו אם לא ילך שרי ואחר ג' ימים גם בלילה ילך לביהכ"נ.

¹⁷ הגהות יד שאול שצנ ג

¹⁸ משמרת שללום ס – כג

¹⁹ ח"ל בשם יוסף דעת קצט

²⁰ רמ"א תקפא ס"א

²¹ שו"ע ונו"כ יו"ד שצנ ב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

ולדבר הרשות בידו, בשבוע הרביעי הרי הוא כשאר כל אדם, אפילו עדיין לא עברו שלשה שבועות שלמות, כגון שמת באמצע שבוע, מיד כשעבר אותו שבוע ושנים שלאחריו השיב שבוע רביעי.

וכתב הרמ"א ועכשיו נוהגין שאין יושבין במקומם כל שלשים, ועל אביו ואמו כל י"ב חודש, ואין למנהג זה עיקר מכל מקום אין לשנות מן המנהג כי כל מקום לפי מנהגו.²²

בביתו אין צריך לשנות מקומו²³, וכן אין צריך לשנות מקום עמידתו.²⁴

כשמשנה מקומו יש אומרים שצריך להרחיק לפחות ד' אמות ממקומו הראשון שאם לא כן חשוב הכל כמקום אחד²⁵, ויש אומרים דכל שמשנה ממקומו המיוחד לו אפילו למקום הסמוך לו סגי²⁶. ואם יש לכל אחד מקום קבוע ומסויים בבית הכנסת יש להקל שיחליף עם שכנו הסמוך לו.²⁷

וצריך להחליף למקום שהוא רחוק יותר מאדון הקודש ולא למקום שהוא קרוב יותר²⁸, דעת המחבר²⁹ וכשיושב במערב ביהכ"ה יחליף מצד דרום לצד צפון או להיפך³⁰.

הנוהגים כשהם אבלים שלא לשנות מקומם בבית הכנסת בשבת יפה הם עושים. וכתב הרמ"א³¹ ויש אומרים שגם בשבת ישנה מקומו וכן המנהג פשוט ואין לשנות.

²² שם ובד"מ ס"ק ד ועיין בחכמת שלמה שם ששינוי מקומו הוי כיוצא לגלות לכפר עונו שמא גרם למות המת ועיין שם משמעון בשו"ת ליו"ד לב שהוא משום שמדה"ד מתוהה עליו.

²³ חכמ"א כלל קסו ב אולם עיין ג' מהרש"א שאף בביתו ישנה מקומו

²⁴ שו"ת צי"א ח"ז מט ובשו"ת לב אברהם צו ס"ל דצריך והלכה כדברי המיקל וכו'.

²⁵ פ"ת שם ז משם החמודי דניאל ומצינו כעיי"ז במג"א צ' לד שבתוך ד' אמות לקביעתו חשוב קובע מקום לתפלתו.

²⁶ בשו"ת מהר"ם שיק יו"ד שסט

²⁷ שם היינו במקום שאין מקומות מיוחדים, אבל אצלינו בביה"ב כל מקום מיוחד ומסויים בפ"ע וכו', וא" כ אצלינו בביהכ"נ כל שישנה מקומו המיוחד לו סגי, והביא שם ובספר לשון חכמים ראיתי שהעתיק בשם ס' נוהג כצאן יוסף דב"ק פפ"ד נוהגין שאין מחליפין מקומם רק עם השכנים העומדים אצלם.

²⁸ שם שמקום הקרוב לארון קודש חשוב יותר, ועיין שו"ת האלף לך שלמה שמו

²⁹ שם ד

³⁰ כדלעיל דף כב: באב ב"ד שמת עיין גשה"ח כב ג

³¹ שם ועיין ש"ך ז שאין זה אבילות בפרהסיא שהרבה פעמים מחליף אדם מקומו ולא רק משום אבילות. ובנה"ח פכ"ב ס' ג' כתב והנראה להכריע שבתוך ל' ישנה ואחר ל' (על או"א) יכול לשבת במקומו בשבת, וזה שאינו משנה מקומו בשבת אחר ז' לא הפסיד עכ"ל, ובשו"ת שבט הלוי ח"ד ס' קנ"ב חודש, וכן מנהג ישראל בכל תפוצות הגולה דהמשנים תוך ל' משנים גם לאחר ל', אמנם יש מנהג שאין משנים לעולם בשבת עיין ברכ"י בשם האר"י, אמנם מנהג ישראל כנ"ל, ודלא כמו"ב בס' גשר החיים, וכתב עוד שם שיכול לאחר י"ב חודש להישאר שם ואין צריך לחזור אח"כ על מקומו הראשון.

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

יש אומרים דאפילו לדעת הרמ"א מותר לשנות רק אם בא לבית הכנסת מבעוד יום שעריין הוא חול ומכיון שהתחיל בחול מותר לו להמשיך לשבת שם גם בשבת, אבל אם בא לבית הכנסת אחר ברכו, אין לשנות מקומו כיון שמתחיל בשבת האבלות בפרהסיא³², ויש חולקים³³.

רב בעירו אין צריך לשנות מקומו בשבת³⁴, ויש אומרים שגם בחול אינו מחויב לשנות מקומו, ומ"מ ישנה מקומו מעט כדי שע"ה לא ילמדו ממנו והם לא ידעו לחלק³⁵.

מת לו מת בתוך הרגל אינו משנה מקומו ברגל³⁶. בתשעה באב אין צריך לשנות מקומו³⁷.

ו. חל יום השלשים בשבת (בשאר קרובים) יכול לחזור למקומו בליל שבת³⁸.

**ד. כל שלשים יום לנישואין מתה אשתו אסור לישא אשה
אחרת עד שיעברו עליו שלשה רגלים ... ואם אין לו בנים
... הניחה לו בנים קטנים מותר לישא לאלתר ... לאחר
שלשים יום**

מתה אשתו אסור לישא אחרת³⁹ עד שיעברו עליו ג' רגלים ולא משום תוספת אבילות, אלא כדי שתשתכח הראשונה מדעתו בשעה שיהיה עם השניה, וע"י שמחת הרגלים הוא שוכח הראשונה⁴⁰, לפיכך ליכנס לבית המשתה ושאר דיני אבלות שאין טעם זה, אינו נוהג רק שלשים יום כמו אצל שאר קרובים⁴¹.

³² ט"ז או"ח תקכו מובא כה"י רע"א שם וכן בשו"ת פנים מאירות ה"ב קכד

³³ פמ"ג שם וכ"מ מהשך כאן.

³⁴ בעיקרי הד"ט יו"ד לו ובה"ל פי"ז הע' נח שכן נהג החת"ם ובאבן יעקב סי' נח— ג כתב דלפי"ז יש מקום להקל לא רק לרב העיר או המקום, כי אם לכל מי שקובע בתמידות מקום לתפילתו, וכל אנשי ביהכ"ג יודעים שלעולם אינו משנה ממקומו הקבוע, דויל בתר טעמא, וכן צ"ע בביכ"ג שמוכרים מקומות הישיבה ורשום לכ"א מקומו ואין דרך לשנותו.

³⁵ שו"ת מהר"ם שיק שם

³⁶ גלי מהרש"א שם משו"ת מהר"ם לובלין כיון שעדיין לא חל עליו ממש אבילות.

³⁷ ח"ל פי"ז מז סז בשם המהרי"ל

³⁸ רמ"א ת ב

³⁹ שו"ע ונו"כ יו"ד שצב ב

⁴⁰ ט"ז שם ב

⁴¹ רמ"א שם

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

ראש השנה ויום הכיפורים אינם חשובים כרגלים לענין זה⁴², ושמיני עצרת י"א דחשיב רגל בפני עצמו לענין זה⁴³. ויש חולקים⁴⁴.

מי שמתה אשתו ועדין לא קיים מצות פריה ורביה, או שיש לו בנים קטנים, או שאין לו מי שישמשנו, מותר לכנוס אחר שבעה, אבל אסור לבא עליה עד לאחר שלשים, מלבד היכא שלא קיים מצות פריה ורביה שאז מותר לבא עליה אחר שבעה⁴⁵.

י"א שאף עשיר שיכולת בידו לשכור משרתים ומשרתות, מ"מ אם אין בתו אצלו לשמשו בחפיפת הראש או שאר דברים שמתבייש מאחרים, נחשב כמו שאין לו מי שישמשנו, וכן כל כיוצא בזה, ולכן נשתרבב המנהג שרבים מקילין בענין זה ונושאים נשים קודם שעברו שלש רגלים, וראוי לחכות שתי רגלים⁴⁶, אלא אם חושש שלא יבא חטא לידו⁴⁷, אך בעל נפש יחוש לעצמו.

מי שתפסו השר ואינו רוצה להניחו מתפוסתו עד שישא אשה קודם שעברו שלש רגלים ממיתת אשתו, יש מתירים משום צער⁴⁸.

ה. כל שלשים יום לגיהוץ ... לא אסרו אלא כלים חדשים

לבנים בלבד

⁴² שו"ע שם ועיין בדרישה ס"ק ג שמכיון שימים נוראים ולא לשמחה ניתנו אינו משכח אשתו הראשונה

⁴³ דגו"מ שם שפי' זה גם בר"ת פז"ר קש"ב רגל בפני עצמו לענין זה, שד"ח אבילות ט, וגשה"ח כא ט – ג

⁴⁴ שו"ת חת"ס שנ הביא בשם רע"א

⁴⁵ שו"ע שם

⁴⁶ רמ"א שם ופ"ת ג

⁴⁷ ע"י בתשובת הינוך בית יהודה סי' צ' שכתב דכוונת הרמ"א שסומכין על קולא של ריצב"א הנ"ל אם אין בתו כו' ... אף על פי שמקילין בדעת ריצב"א עכ"ז מחמירין להמתין ב' רגלים כר' יהודא וגם הריצב"א צירף צדדים להקל לאחר ב' רגלים דוקא והרוצה לפרש דברי הרמ"א שנוהגין להקל אפילו כשאין צדדים הנ"ל שחידש הריצב"א הוא מגלה פנים שלא כהלכה דחס ליה להרמ"א ז"ל לעקור דין המפורש בגמרא ולכתוב שב"נ יחוש לעצמו כאילו הוא מדת חסידות ע"ש שהאריך בזה. ועי' (בתשובת שבו"י ח"ב סי' ק') שנשאל ע"ז אם כוונת רמ"א דוקא היכא שיש צדדי היתר הנ"ל או בכל ענין וכתב דאף דבתשו' הינוך ב"י החמיר בזה מאד חזינן דהעולם נהגו להקל בכל ענין והעתיק שם צדדי היתר שכתב מהרא"י בזה וכתב עוד ע"ז דאפשר לומר עוד טעם להיתר כי בכל יום פרוץ מרובה ורבו בעלי עבירות ע"כ כדי לשמור אותו מן החטא טוב שלא לאחר וזה גם כן כוונת רמ"א ובעל נפש יחוש לעצמו היינו אם יכול לאוקים נפשו מן העבירה וכתב עוד מדכתב הרמ"א יחוש לעצמו משמע דהוא עצמו יחוש לדבר להחמיר אבל אם הוכן עצמו לקידושין ונישואין אין להמורה לעכב סידור קידושיו ולא כמו שעלה על דעת מורה אחד. וכתב עוד שמונין מיום המיתה ואין להחמיר כלל בשמועה רחוקה ע"ש. פ"ת שם

⁴⁸ רמ"א שם.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

אסור⁴⁹ ללבוש בגדים מגוהצים כל שלשים ונהגו איסור אפילו במכובסים בסבון או בחומרי כביסה, אבל המכובס במים לבד מותר⁵⁰, ואם לבשם אחר תחילה אפילו זמן מה מותר ללבוש אפילו מגוהץ⁵¹. וכן אם מניח על גבי הקרקע זמן מה, או מקלקל קצת הקיפולים, מותר ללבוש⁵².

האבל על אביו או על אמו, אסור לו ללבוש בגד מגוהץ לבן וחדש עד שיגיע הרגל אחר שלשים, ויגערו בו חבריו, ובעיני דוקא שלשה תנאים אלו להתיר. ומנהג הספרדים שבזמן הזה מותר לאבל אחר שבעה ללבוש בגד מכובס ומגוהץ, שבזמן הזה אין איסור גיהוץ⁵³.

יש מי שכתב שבגדים העשויים בשביל זיעה כגון כתונת וכדומה, אין צריך ליתנו לאתר ללבוש תחילה⁵⁴.

וכן אסור ללבוש בגדים חדשים כל שלושים⁵⁵, ונהגו שאין לובשים בגדים חדשים כל י"ב חודש על אביו ואמו, ואם צריך להם מותר אפילו בתוך שלושים, ע"י שילבשם אחר ב' או ג' ימים⁵⁶. ומנהג הספרדים⁵⁷ שמותר לאבל ללבוש תוך י"ב חודש לאב ואם, או שלשים לשאר קרובים בגד חדש אלא אם כן הוא לבן וחדש שבזה אסור.

יש שכתבו שבגדים חדשים העשויים לזיעה, ואינם בגדים של כבוד, מותר ללבשם לאחר שלשים אפילו כשאין לובשן אחר תחילה⁵⁸.

כלים וכו' ורהיטים חדשים מותר לקנותם כל השנה כולה, וא"צ להביאם לאחר שישתמש בהם תחילה, וכן מותר לסייד. את הבית אפילו בתוך השלושים⁵⁹.

⁴⁹ שו"ע ונו"כ שפט א

⁵⁰ ש"ך שם ס"ק ב

⁵¹ רמ"א שם ש"ך ס"ק ג

⁵² בכרם שלמה שם כתב בשם לחם הפנים

⁵³ ילקוט יוסף אבלות סימן יז אות יב.

⁵⁴ ערוך השולחן שם ו

⁵⁵ שו"ע ונו"כ שם הרמ"א ג

⁵⁶ באר הגולה שם יז

⁵⁷ ילקוט יוסף שם

⁵⁸ הגרש"ז אויערבאך זצ"ל והגרא"י וולדינברג זצ"ל בתשובותיהם בקונטרס "אהל חנה" הנדפס בסוף הספר פני ברוך. וכן כתב מהגר"י פישר בפני החיים שם כד.

⁵⁹ פני ברוך שם יב

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

אחר שבעה מותר לגחץ וכ"ש לכבס בין לעצמו ובין לאחרים⁶⁰, ולא אמרו שלשים יום לגיהוץ אלא ללבוש, כלומר ללבוש תוך לי בגדים מכובסים ומגוהצים.

לכבס בתוך שלשים ע"מ ליתן לאחר ללבוש תחילה ואח"כ ילבשנו האבל, יש מתירים⁶¹, ויש אוסרים⁶².

ו. מי שמתו מוטל לפניו ... ופטור מקריאת שמע ומן התפלה

ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה

כבר התבאר במסכת ברכות דף יז: שמי⁶³ שמת לו מת שחייב להתאבל עליו, ועדיין לא נקבר, נקרא אונן, ופטור מקריאת שמע, תפלה ותפילין, ומכל המצוות שבתורה, והיינו במי שמת לו אביו או אמו, אחיו או אחותו, בנו או בתו, או אשתו. ודין אונן שייך גם באשה שמת אחד משבעה הקרובים הנז'. אבל בלאוין בין של תורה ובין של דבריהם חייב⁶⁴.

דין זה הוא אפילו אם סיכם עם החברא קדישא על הטיפול בנפטר, ואינו מוטל עליו עוד לקבורו, או שאחיו נפטר ויש לו בנים שחייבים בקבורתו, או שאחותו הנשואה נפטרה שבעלה חייב בקבורתה, או שהמת בעיר אחרת, אפילו הכי האונן פטור מכל המצוות שבתורה.

ואם הקבורה תהיה למחר והוא הולך לישן חייב בקריאת שמע, וגם יברך ברכת המפיל כשהוא שוכב על מטתו⁶⁵.

אם לא נקבר ביום המיתה אפילו שהיה כמה ימים עד הקבורה, כל אותם הימים עד הקבורה אינו אונן מן התורה. אבל הוא אונן מדרבנן⁶⁶. אסור לו (וכן לאחרים) לאכול בפני המת⁶⁷ אלא אוכל בחדר אחר, אין לו חדר אחר

⁶⁰ וראה בחזון למועד סי' יז ט—י שכתב שיש נוהגין איסור כביסה כל שלשים, וראה שם בהערה כ"ח, וראה בהסכמת הגרש"ז אויערבוך שם שכתב, ברם נלע"ד דמ"ש הריב"א דכיבוס אסור היינו לכבוס וגם ללבוש בתוך ל', וי"א שאף גם ללבוש מכובסים מקודם הוא בכלל זה, אבל רק לכבוס ע"ד ללבוש אחר ל', גם הריב"א לא אס.

⁶¹ דעת

⁶² דעת קדושים מובא בפני ברוך פי"ח י

⁶³ שו"ע ונו"כ יו"ד שמא א

⁶⁴ פ"ת שם ס"ק ז בשם שו"ת חכם צני ברכ"י שם ח

⁶⁵ פני ברוך אנינות ט

⁶⁶ שו"ע ונו"כ יו"ד שדמ ד

⁶⁷ שו"ע ונו"כ שמא א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

אוכל בבית הכירו, אין בית חבירו עושה מחיצה אפילו בסדין גבוה עשרה טפחים (86 ס"מ לפחות) שיכול לעמוד ברוח מצויה, ואם גם זה אי אפשר לו לעשות, מחזיר פניו מן המת ואוכל.

אינו מיסב לאכול כדרך שאוכלין בקביעות סעודה כגון על השולחן או על המטה⁶⁸, ואיתא בירושלמי⁶⁹ שאינו אוכל כל צרכו ואינו שותה כל צרכו, ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין⁷⁰.

וכן אסור לו לישב או לישן על גבי מטה אפילו כשהיא כפויה, אלא יושב וישן ע"ג קרקע, ויש נוהגים להקל בזה.

יש שכתבו שנוטל ידיו לאכילה ולא יברך ברכת על נטילת ידים⁷¹, ולא ברכת המוציא ולא ברכת המזון או שאר ברכות, ונוטל מים אחרונים וכן כשהולך לנקביו נוטל ידיו ואינו מברך אשר יצר ואם עבר וברך אין עונים אחריו אמן.

וכמו כן אין מברכים עליו, ולא יענה על ברכתם אמן, ואינו מצטרף לעשרה⁷².

אונן הרוצה להחמיר על עצמו ולקרוא קריאת שמע, אינו רשאי להחמיר, וכל שכן שאין לו לברך כל שאר ברכות. ואפילו אם מסר את מתו לחברא קדישא על מנת שיטפלו בקבורתו, אין לו להחמיר ולברך. ומכל מקום המחמיר על עצמו וקורא קריאת שמע כשמסר את מתו לחברא קדישא, אין מוחין בידו.

אין האונן רשאי לברך ברכות השחר וברכות התורה, פסוקי דזמרה, וברכות קריאת שמע, ואינו קורא קריאת שמע ואינו מתפלל, ואינו מתעטף בציצית ולא מניח תפילין. וכן אינו מברך המוציא וברכת המזון ושאר ברכות, ואפילו בהרהור או מדין שומע כעונה אין לו לברך, ולא לענות אמן, ולא להרהר בדברי תורה

ורשאי לאכול ולשתות מה שירצה, אף שאינו מברך לא בתחלה ולא בסוף.

⁶⁸ שם וש"ך 1

⁶⁹ ברכות פ"ג ה"א ועיין בשה"ח פי"ח ב ג

⁷⁰ שו"ע שם ה' ובשד"ח מע' אנינות אות כב לגבי תבשיל של בשר.

⁷¹ פ"ת שם ב - ד ערוה"ש שם י

⁷² Dkq nvra"t ao

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

אונן השומע ברכה מחבירו, אין לו לענות אמן. ואם מסר את מתו לטיפול אצל החברא קדישא, והם מטפלים בכל עניני הקבורה, אונן העונה אמן אחר הברכות אין מוחין בידו, שיש לו על מי שיסמוך. ובפרט שאין כאן ספק ברכה לבטלה.

אונן שטעה ועבר ובירך איזו ברכה, אם מסר את מתו לכתפים, או שהוא בעיר אחרת, עונים אחריו אמן, אף על פי שלכתחלה לא היה לו לברך.

אם הדבר אפשרי, נכון שלא יודיעו לקרובים על הפטירה מיד בבוקר, אלא לאחר שיתפללו ויקראו קריאת שמע.

בחוץ לארץ, במקומות שאין מאשרים את קבורת הנפטר אלא לאחר ג' ימים מהפטירה, אין לנהוג כל דיני אנינות בכל ג' הימים, אלא עד שיגיע הזמן שיכול לטפל בהלויית וקבורת המת, וחייבים בכל המצוות כולן, ורק לענין תפילין לא יניחן ביום הראשון.

אונן שעבר וקרא קריאת שמע בזמן שהיה אונן, ועבר זמן אנינותו טרם שעבר זמן קריאת שמע, יש אומרים שחייב לחזור ולקרוא קריאת שמע, ויש חולקים. ונכון שיחזור ויקרא קריאת שמע שנית. אך לא יחזור לברך ברכות קריאת שמע [אם עבר ובירכס בזמן שהיה אונן].

עפ"י מנהג ירושלים תובב"א ועוד קהילות בישראל שאין הצאצאים מלויים אחר מיטת אביהם, אזי מיד שיחזירו פניהם מן המת אין עליהם דיני אנינות כלל.

אף על פי שהאונן פטור מן המצוות, וגם אם רוצה להחמיר על עצמו ולברך או לקרוא קריאת שמע, אינו רשאי להחמיר על עצמו, מכל מקום לגבי קדיש בעת ההלוייה, המנהג הוא שהאונן אומר קדיש, כיון שהוא לעילוי נשמת הנפטר. ונהגו שהאונן אומר קדיש עם אחד מהקהל. אך אם אין אחר שיאמר עם האונן את הקדיש, יאמר הקדיש לבדו.

ז. ובשבת מיסב ואוכל... וחייב בקריאת שמע ובתפילה

ובתפילין ובכל מצות האמורות בתורה

מז⁷³ שמת לו מת בשבת או ביו"ט, אינה חלה עליו האנינות, ולכן מותר לו להסב לאכול על השולחן או על המטה, ומותר לאכול בשר ולשתות יין בבית אחר, ואם אין לו מחזיר פניו מן המת ואוכל, וחייב לברך ולזמן ולהתפלל ומותר לילך לבית הכנסת, וחייב בכל המצוות חוץ מרברים שבצינעא, שהוא אסור.

⁷³ שו"ע ונו"כ שם א ושי"ך ז

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

בשבת וביו"ט מותר לאונן ללכת לבית הכנסת לומר קדיש, ובפרט אם הוא אבל או שיש לו יארציית⁷⁴.

מת בערב שבת באופן שלא יקברוהו עוד בערב שבת, לא חל ה עליו אנינות ומתפלל מנחה, והאנינות תתחיל ממוצאי שבת, ובלבד שאינו מתעסק כלל בערכי המת ובכבודו לעורך הקבורה שבמוצש"ק, ויי"א⁷⁵ שיש עליו אנינות עד שבת ופטור מלהתפלל מנחה, אבל אסור בשבת בדברי תורה, ואסור לו לעלות לתורה⁷⁶, אבל מותר לו לחזור הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום⁷⁷, ואינו נושא כפיו אפילו בשבת ויו"ט⁷⁸, ויש אומרים שאפילו קראוהו לעלות לישא כפיו לא יעלה⁷⁹.

ח. תשמיש המטה

שבת אינו מפסיק האבלות, ועולה למנין שבעה שהרי קצת דיני אבלות נוהגים בו. שהם דברים שבצינעא שנוהג בשבת, ולכן אסור בתשמיש המטה ורחיצה ותלמוד תורה⁸⁰.

⁷⁴ מ"ב ע"א ז

⁷⁵ פ"ת שם ב

⁷⁶ רע"א שם א

⁷⁷ כדין האבל נתבאר ברף טו.

⁷⁸ מנ"א או"ח קכח ו

⁷⁹ מ"ב קכח קנח

⁸⁰ שו"ע ונו"כ ת א